

Castell de Vila-rodona. Fotografia feta l'any 1981 per Jordi Gironès

Visió geogràfica

El castell de Vila-rodona està ubicat a la part més alta de la vila, la qual estructura la seva xarxa urbana des de la mateixa riba esquerra del Gaià fins a peu de castell. Per la part est del castell hi puja la carretera de Can Ferrer enmig de camps de conreus, que van guanyant altura. El castell de Vila-rodona veu passar el Gaià de nord a sud. Al nord hi podem afigurar els castells de Selmella i Saburella i al nord-oest el forat del coll de Cabra. De l'oest al nord-oest hi veiem Miramar i la serra Carbonària; a l'oest, Prades i la Mussara, i al sud-oest, Vilabella. Al sud hi albirem la Torre del Moro, Montferri i Vilardida a la banda esquerra del riu i la Serra a la dreta. A l'est hi ha la serra del Montmell.

Descripció

El castell de Vila-rodona exemplifica l'abast evolutiu d'algunes de les fortificacions

bastides entre els segles X i XII al Gaià. Les seves restes, que només arribar al poble se us faran ja ben evidents, són el resultat final d'una llarga evolució que s'inicia segurament al segle XI i que es clou als anys 70 del segle XX.

Si observeu el seu emplaçament, al cim del turó que domina la vila, recordareu la seva semblança amb Aguiló, Biure o Querol, indrets que reproduïxen, també, el mateix model d'hàbitat concentrat a redós d'una fortificació. De la primitiva fortificació altmedieval no se'n conserven restes visibles, més enllà del propi emplaçament dalt del petit turó i de part del traçat perimetral de la muralla de planta rectangular, en concret, el sector sud-est. Tanmateix, fins i tot aquest mur ha estat refet successives vegades des de l'època baix-medieval, tal com ho demostra la sobreposició de trams de tàpia i un parament de lloses. Inicialment, però, el seu desenvolupament en planta s'assimilava al d'una torre circular defensada per una muralla perimetral. En

època baixmedieval es procedia defensar la vila, que creixia pel vessant oest del turó, construint una muralla de tàpia que tancava per l'est en els extrems nord i sud de la muralla del castell. En aquest darrer sector i a tocar del castell s'obria un dels portals de la vila, dit de Barcelona, per ser l'entrada del camí ral.

Tot i que el recinte ha conservat un bon nombre d'estructures dempeus, cal que tingueu present que la seva majoria corresponen a reformes del segle XIX. Així, les característiques dues torres que s'aixequen a l'extrem nord-est foren construïdes durant la darrera guerra carlina, igual com el baluard que defensava l'esmentat portal de Barcelona i la totalitat de la muralla oest. Si us hi fixeu, es tracta d'una obra arquitectònicament pobra, bastida amb llosa del país quasi sense desbasta i amb les típiques espitlleres de maó. Únicament el basament de la torre més esvelta sembla ser una obra d'època anterior, potser baixmedieval, però fou completament reformada per les tropes lliberals que s'hi aquarteraren el 1874. Pel que fa a la torre de majors dimensions i situada a l'extrem nord-est del castell, fora ja de l'antic perímetre medieval, us sobtaran els grans finestrals que presenta: es tracta d'una reforma dels anys 70 del segle XX, quan el castell fou recuperat com a residència.

Notícies històriques

El castell de Vila-rodonà, junt a altres terres del Gaià mitjà, deu la seva repoblació a la seu episcopal de Barcelona. En un inici i fins a les primeries del segle XIII, les terres de l'actual municipi de Vila-rodonà depenen del castell del Montmell, ubicat en un indret estratègic, idoni per a la defensa del territori. Tot i que amb la carta de poblament del bisbe Vives (977) hom pensa que aquestes terres són habitades, no es disposa de notícies documentals fins a la segona meitat del segle XII. És llavors quan el poblament es consolida de forma definitiva, ja que suposadament havien patit escomeses sarraines fins a la primera meitat del segle XII. La necessitat defensiva i d'avenç territorial fan, probablement, que el castell es basteixi en el transcurs del segle XI

Torre del castell. Fotografia feta l'any 1988 per Jordi Gironès

com a fortalesa secundària del castell del Montmell. L'any 1157 el bisbe concedeix un establiment a dues famílies en sengles predis de dues jовades i l'any 1161 el bisbe Guillem de Torroja estableix un molí vora el Gaià. Llavors aquestes terres es coneixen com a Castro creixent, topònim amb clara referència al creixement d'un nucli urbà prop del castell. Aviat l'assentament es coneixerà com Vila-rodonà, antic topònim que es recupera a començaments del segle XIII, quan es constitueix en terme propi, dependent al llarg de la seva història del bisbat de Barcelona. Els seus territoris es veuen també afectats per la proximitat al cenobi de Santes Creus, tant per part de senyors laics (Guisla de Banyeres) com del bisbat, que fan donació de diversos honors i possessions als cistercencs.

La primera notícia directa que fa referència al castell data de començaments del segle XIV, i documenta el pas del bisbe barceloní Pons de Gualba, tornant del Concili Provincial de

Torre del castell. Fotografia feta l'any 1988 per Jordi Gironès

la ciutat de Tarragona. L'any 1337 trobem citada la capella de Sant Llorenç, ubicada dins de la parròquia del castell episcopal de Vila-rodon. El castell de Vila-rodon té un paper destacat en el transcurs de les guerres contra Joan II (1462-1472). Vila-rodon és una de les localitats que més resistència oposa al monarca, en la seva lluita amb la Diputació de Barcelona. El 1464 era l'únic poble del camp fidel a les institucions del país, defensat per Joan de Gaià i Guillem Pina contra els atacs de Rodrigo de Rebolledo i després de l'arquebisbe de Saragossa, que ocupa el poble conquerint carrer per carrer, però que no pot fer retre el castell, ocupat finalment l'agost de 1465 per Rodrigo de Rebolledo. A final del segle XV els fogatges li comptabilitzen 48 famílies. Durant la guerra dels Segadors el lloc documenta tropes franceses; l'any 1647 els francesos reconstrueixen les muralles i fortificacions, entre les quals s'hi suposa el castell. Vila-rodon és ocupada per les tropes franceses l'any 1808, i el castell és

lloc d'allotjament de tropes espanyoles el 1811. Durant la primera guerra carlina (1833-1841) el castell és refugi per a tot el poble, que oficialment defensa la causa de la reina Maria Cristina. A mitjan segle, la vila compta amb 1.679 habitants i és partit judicial de Valls i diòcesi de Barcelona. Amb les desamortitzacions, que suposen l'extinció del règim senyorial, el castell de Vila-rodon es ven a Josep Sanahuja, tot i que durant l'interval de les terceres guerres carlines, l'any 1874, és propietat del municipi i passa a ser reformat i condicionat per a la tropa. Hom relata que amb pedres procedents del monestir de Santes Creus es construeix la torre de guaita de la part superior del castell.

Text extret íntegrament del llibre *Els castells del Gaià*. EdiTorial Cossetània, 1999.

Jordi Gironès i Vilardebò
Gener 2008